

MAPIRANJE PROGRAMA PODRŠKE INOVACIJAMA U SRBIJI

PHILIP MORRIS
OPERATIONS A.D.

April 2021.

Izdavač:

NALED

Odgovorno lice:

Violeta Jovanović

Autorski tim:

Ana Zavišić

Aleksandar Golubović

Irena Đorđević

Dušan Vasiljević

© 2021 NALED

Makedonska 30/VII, 11000 Beograd, Srbija

www.naled.rs, naled@naled.rs

Sva prava zadržana.

Ovaj dokument je pripremila Laboratorija inovativnih javnih politika NALED-a, u okviru StarTech projekta, uz podršku kompanije Philip Morris. Analize, tumačenja i zaključci izneti u ovom izveštaju ne moraju nužno odražavati stavove članova ili organa NALED-a. Svi naporu su učinjeni kako bi se osigurala pouzdanost, tačnost i ažurnost informacija iznetih u izveštaju. NALED ne prihvata bilo kakav oblik odgovornosti za eventualne greške sadržane u izveštaju ili nastalu štetu, finansijsku ili bilo koju drugu, proisteklu u vezi sa njenim korišćenjem. Korišćenje, kopiranje i distribucija sadržaja ovog izveštaja dozvoljena je isključivo u neprofitne svrhe i uz odgovarajuće naznačenje imena, odnosno priznavanje autorskih prava NALED-a.

Sadržaj

1. Rezime.....	4
2. Uvod	6
3. Metodologija.....	7
4. Finansijeri.....	8
5. Teritorijalni obuhvat programa	12
6. Iznosi podrške programa i raspon sredstava po projektu	13
7. Dužina trajanja.....	15
8. Dinamika objavljivanja poziva	16
9. Namena programa.....	18
10. Vrste podrške inovacijama.....	18
11. Kategorije korisnika prema fazi razvoja	20
12. Korisnici programa podrške.....	21
13. Sektorska usmerenost.....	23
14. Kriterijumi za ocenjivanje.....	23
15. Način odlučivanja o korisnicima.....	25
16. Zaključci	26
17. Aneks 1: Lista uključenih programa.....	27

Grafikon 1 Budžet RS za inovacije, 2017 – 2020, Izvor: Izveštaj o radu kabineta ministra za inovacije i tehnološki razvoj, NALED obrada podataka. * Iznosi su dati u hiljadama.	7
Grafikon 2 Programi institucija Republike Srbije, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	8
Grafikon 3 Programi međunarodnih institucija, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	11
Grafikon 4 Teritorijalni obuhvat programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	12
Grafikon 5 Ukupna finansijska sredstva programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	13
Grafikon 6 Raspon finansijskih sredstava po projektu, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	14
Grafikon 7 Trajanje programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	15
Grafikon 8 Dužina trajanje projekata unutar programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka ..	16
Grafikon 9 Dinamika aktiviranja programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka.....	17
Grafikon 10 Dinamika objavljivanja poziva za projekte, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka ..	17
Grafikon 11 Namena programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	18
Grafikon 12 Vrste finansijske podrške, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	19
Grafikon 13 Korisnici programa podrške, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka	22

1. Rezime

Budžet Republike Srbije se svake godine značajnije povećava u sferi inovacija: **za 2020. je gotovo 10 puta veći od 2017. i iznosi 952 miliona dinara.**

Analizirani programi podrške mogu se grupisati u tri kategorije:

- Programi specifično namenjeni inovacijama (62%)
- Programi za razvoj preduzetništva i konkurentnosti (24%)
- Programi podrške nauci (14%)

2/3 programa podrške u domenu inovacija i preduzetništva finansirale su institucije Republike Srbije (Fond za inovacionu delatnost, Fond za nauku, Ministar zadužen za inovacije i tehnološki razvoj i dr.), dok je 1/3 programa podržana od strane međunarodnih organizacija (EU, UNDP) i bilateralnih donatora (USAID, GIZ, SDC).

Finansijska podrška inovatorima dostupna je u dva vida: **puno finansiranje** (bez obaveze vraćanja sredstava) i **delimično finansiranje** (kombinovanje bespovratne pomoći, sufinansiranja ili kreditiranja). 2/3 analiziranih programa nudi puno finansiranje, a 1/3 delimično. Dodatno, četiri programa su **nefinansijske prirode**, i sadrže mere podrške kao što su obuke, mentorstvo i pružanje stručne pomoći.

Ukupna sredstva analiziranih programa iznose 72.488.540€, u rasponu od 6.629€ (Innovation Challenge: From Open Data to Smart Cities) do 24.000.000€ (Program IDEJE). Najveći broj programa spada u kategoriju od 1.000.000€ do 10.000.000€. Raspon sredstava **po projektu** unutar programa kreće se od 6.629€ do 684.057€, a u najvećem broju slučajeva sredstva po projektu su viša od 200.000€.

Izuzimajući sitna odstupanja u terminologiji, **korisnici programa** mogu podeliti u sledeće kategorije:

- mikro, mala i srednja preduzeća
- javne institucije
- naučno-istraživačke organizacije
- jedinice lokalnih samouprava
- konzorcijumi

Iako se u samim programima najčešće ne pravi jasna diverzifikacija korisnika prema fazi razvoja, oni se mogu podeliti na **početnike** (timove i mikro i mala preduzeća, do dve, ili pet godina starosti), i **razvijene privredne subjekte** starije od pet godina.

Što se tiče **dinamike objavljivanja programa**, više od polovine aktivira se ad hoc (15), dok se 12 programa objavljuje redovno, na godišnjem nivou. Najmanje su zastupljeni programi koji se aktiviraju na dve godine. S druge strane, gotovo je jednak broj programa u sklopu kojih se pozivi za projekat objavljuju jednom u toku trajanja programa i na godišnjem nivou (12:13).

Prema **trajanju programa**, izdvajaju se dve kategorije: programi koje realizuju institucije RS u kontinuitetu, sa najmanje tri ciklusa poziva za projekte (40%); i programi uz podršku donatorske zajednice čije trajanje je ograničeno i kreće se od 12 do 103 meseca. Najveći broj programa (6) traje između dve i tri godine. Kada je reč o **projektima** unutar programa, jednaka je distribucija onih koji traju godinu, dve i ili tri godine, dok samo dva programa predviđaju projekte duže od tri godine.

Što se tiče **teritorijalnog obuhvata programa**, najzastupljeniji su programi koji pokrivaju čitavu teritoriju Srbije (83%), jedan je pokrajinski program, dok su ostali EU ili globalni programi.

Kada je reč o fokusiranosti programa na **specifične sektore**, više od polovine inovacionih programa ima opšte usmerenje, dok je trećina usmerena na specifične sektore (zaštita životne sredine, prerađivačka industrija, pametni gradovi i dr). Tri programa favorizuju sektore definisane Strategijom pametne specijalizacije, i to: hrana za budućnost, informaciono-komunikacione tehnologije, mašine i proizvodni procesi budućnosti i kreativne industrije.

Prilikom odlučivanja o dodeli podrške, finansijeri primenjuju **dve vrste kriterijuma: formalno-pravne kriterijume** administrativnog karaktera i **kriterijume kvalitativne prirode** kao što je potencijal projekta i kapacitet korisnika da ga sprovede. **Evaluacija i odlučivanje** podrazumeva najmanje tri koraka: provera formalnih kriterijuma, formiranje užeg izbora i konačna odluka. Pored njih, proces može sadržati i druge korake poput izrade preliminarne liste i dodatne evaluacije (često pitching).

2. Uvod

Prema izveštaju Globalnog indeksa inovacija (GII) za 2020. godinu Srbija je rangirana na 53. mestu (od 131 zemalja) što je napredak za četiri mesta u odnosu na 57. mesto u 2019. godini¹. Profil Republike Srbije prema GIU ukazuje da su performanse Srbije u oblasti inovacija bolje nego što bi se očekivalo za zemlje sa sličnim bruto domaćim proizvodom (BDP): u grupi od 37 zemalja sa višim srednjim prihodima Srbija zauzima 10. mesto, dok je sa druge strane među 39 evropskih zemalja Srbija tek na 34. mestu. Još jedan kvantitativni pokazatelj European Innovation Scoreboard – potvrđuje ove nalaze i prepoznaje Srbiju kao umerenog inovatora, koja je ispred zemalja u regionu poput Crne Gore i Severne Makedonije².

U istraživanju Republičkog zavoda za statistiku (za period od 2016. do 2018. godine), kao ključne prepreke za inovacionu transformaciju u Srbiji prepoznati su visoki finansijski izdaci za inovacije (19%), kao i nedostatak sopstvenih finansijskih sredstava za inovacije (35%)³. Takođe, kao otežavajuće okolnosti za sprovođenje inovacionih aktivnosti, inovatori su izdvojili teško dobijanje državnih donacija i subvencija, manjak kredita i privatnog kapitala, kao i nedostatak partnera za saradnju⁴.

Probleme sa kojima se suočavaju inovatori prema istraživanju Republičkog zavoda za statistiku, prepoznala je i država. Pre svega, budžet Republike Srbije se svake godine značajnije povećava u sferi inovacija. Radi poređenja, budžet za inovacije u 2017. godini iznosio je 100 miliona dinara, 2018. godini 480 miliona dinara, u 2019. godini 746 miliona dinara, a za 2020. godinu budžet je dostigao cifru od 952 miliona dinara. Dakle, budžet Republike Srbije namenjen inovacijama u 2020. povećan je za deset puta u odnosu na iznos sredstava iz 2017. godine⁵.

¹ Svetska organizacija za intelektualnu svojinu. (2020). Globalni indeks inovacija. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

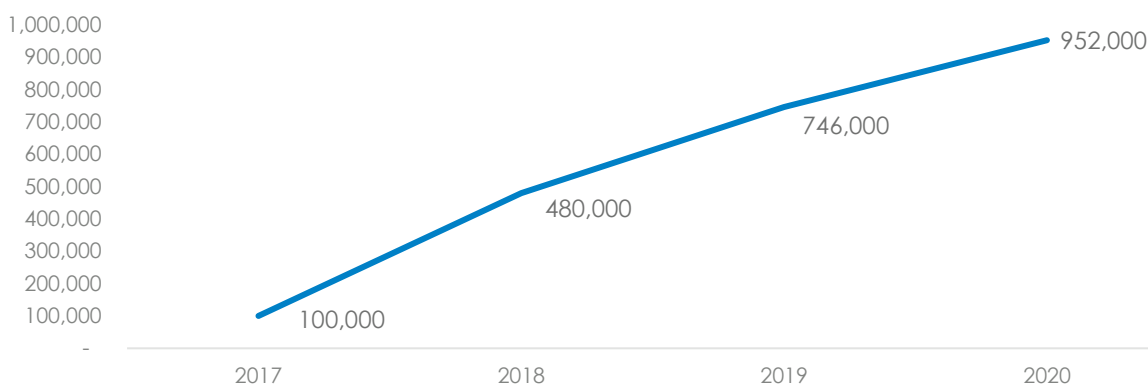
² European Commission. (2020). European Innovation Scoreboard. https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en

³ Republički zavod za statistiku (2016-2018. godina). Pokazatelji inovacionih aktivnosti, str. 4

⁴ Ibid.

⁵ Kabinet ministra za inovacije i tehnološki razvoj (2020. godina). Izveštaj o radu kabineta ministra za inovacije i tehnološki razvoj. Preuzeto sa: https://inovacije.gov.rs/wp-content/uploads/2020/01/Godisnji-izvestaj_small-file-size.pdf (15. decembar 2020.godine)

Grafikon 1 Budžet RS za inovacije, 2017 – 2020, Izvor: Izveštaj o radu kabineta ministra za inovacije i tehnološki razvoj, NALED obrada podataka. * Iznosi su dati u hiljadama.

Imajući u vidu da su finansijski izdaci za inovacije visoki, različiti programi podrške su važan i često presudan faktor za uspeh inovacija. Inovatori kreiraju novi proizvod, uslugu, ili inoviraju svoj biznis model, i u tom procesu programi podrške koji se fokusiraju na pomoć u različitim oblastima i stepenima razvoja imaju važnu ulogu.

3. Metodologija

Ovaj pregled ima prvenstveno za cilj da mapira relevantne programe podrške inovacijama, kao i da pomogne budućim inovatorima u potrazi za sredstvima za svoje inovacije. Pored toga, pruža pregled stanja i korisne informacije za buduće finansijere u formiranju novih programa podrške.

Pregled pokriva dvogodišnji period od januara 2019. godine do decembra 2020. godine. Kao metod za izradu analize korišćen je desk research putem Google pretrage, na osnovu kojeg je mapirano ukupno 29 programa podrške. Ovim pregledom obuhvaćeni su programi podrške koje pružaju republičke i međunarodne institucije, i to:

1. Programi specifično namenjeni inovacijama (62%)
2. Programi predviđeni za razvoj preduzetništva i konkurentnosti (24%)
3. Programi podrške nauci (14%).

Zbog međusobne povezanosti preduzetništva i inovacija, u pregled su uključeni i programi predviđeni za razvoj preduzetništva i konkurentnosti, kao i programi podrške nauci.

Dodatno, u cilju jasnijeg sagledavanja podrške inovacijama, pregled pravi razliku između programa i projekata, sagledavajući program kao celinu višeg stepena koja može obuhvatati više projekata, koji mogu imati zasebnu dinamiku objavljivanja i dužinu trajanja, različitu od samog programa.

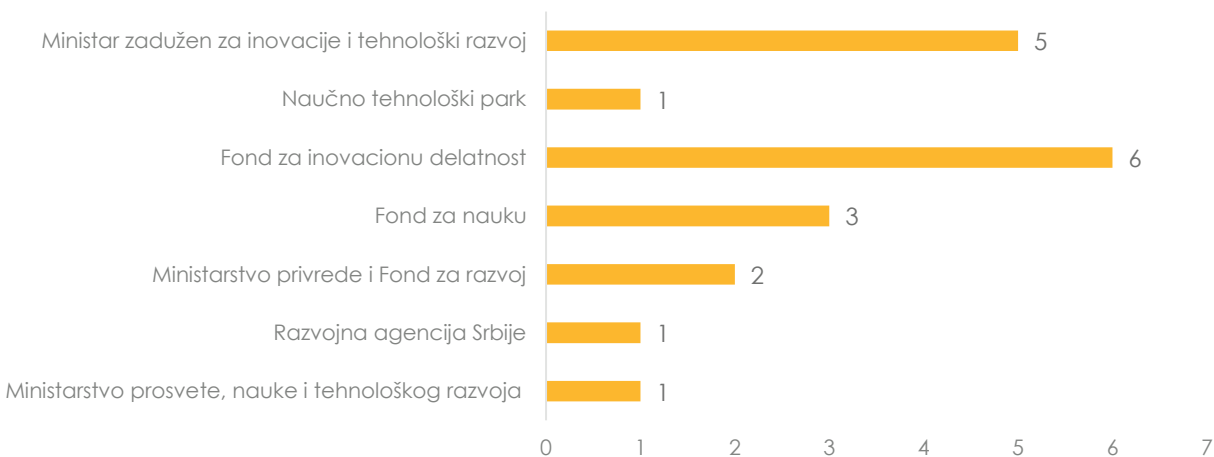
Važno je napomenuti da postoji mogućnost da su na tržištu u ovom vremenskom periodu (2019 – 2020) bili aktivni i drugi relevantni programi podrške za koje u trenutku izrade ovog pregleda, i na osnovu definisane metodologije nismo imali saznanja, te stoga nisu uvršteni u analizu. Zato nalaze treba posmatrati pre svega kao nastojanje da se prikažu ključni trendovi, i načelni zaključci o tržištu podrške inovacijama u Srbiji. Ceo spisak analiziranih programa nalazi se u Aneksu 1 ovog pregleda.

Kako bi se stekao sistematičan uvid u faze programa podrške, poglavlja u analizi prate korake u ciklusu programa - od oglašavanja konkursa, finansijera, pokrivenosti programa, visine podrške, preko kriterijuma za učestvovanje do načina donošenja odluke finansijera.

4. Finansijeri

Finansijeri programa podrške u domenu inovacija i preduzetništva čine pre svega institucije Republike Srbije, i to: Fond za inovacionu delatnost, Fond za nauku, Ministar zadužen za inovacije i tehnološki razvoj, Ministarstvo privrede i Fond za razvoj, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Razvojna agencija Srbije (RAS) i Naučno tehnološki park (NTP).

Grafikon 2 Programi institucija Republike Srbije, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 29 posmatranih programa.

Najviše dostupnih programa na raspolaganju inovatora obezbeđuju Fond za inovacionu delatnost (6) i Ministar zadužen za inovacije i tehnološki razvoj (5), potom Fond za nauku (3), Ministarstvo privrede i Fond za razvoj (2), kao i Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, RAS i NTP – po jedan.

Fond za inovacionu delatnost predstavlja glavnu državnu organizaciju specijalizovanu za pružanje podrške inovacionoj delatnosti i upravljanje finansijskim sredstvima za podsticanje inovacija. U

svojim aktivnostima i programima, Fond podržava inovativno preduzetništvo, povezuje naučno-istraživačke organizacije i privatna preduzeća radi razvoja i komercijalizacije inovacija, čime novim proizvodima, tehnologijama i uslugama omogućava izlazak na tržište⁶. Prema Izveštaju o ostvarivanju programa rada iz 2019. godine, Fondu za inovacionu delatnost za sve navedene programe podneto je ukupno 1.082 prijave. Fond za inovacionu delatnost podržava inovatore kroz šest programa:

Program ranog razvoja namenjen je mikro ili malim privrednim društvima ne starijim od pet godina ili timovima od najviše pet članova koji razvijaju tehnološku inovaciju za kojom postoji potreba na tržištu. Program je osmišljen sa namerom da podrži opstanak preduzeća tokom kritične faze istraživanja i razvoja i omogući razvijanje poslovnih kapaciteta pomoću kojih će svoje inovacije plasirati na tržište. Visina iznosa finansiranja je do 80.000 evra, odnosno do 70% ukupno odobrenog budžeta projekta, a najmanje 30% odobrenog budžeta projekta obezbeđuje podnosilac prijave iz drugih privatnih izvora.

Program sufinansiranja inovacija namenjen je mikro, malim ili srednjim preduzećima kojima su potrebna znatna finansijska sredstva za komercijalizaciju istraživanja i razvoja. Program ima za cilj dalji razvoj postojećih inovativnih preduzeća zasnovanih na znanju, podsticanje uspostavljanja saradnje sa međunarodnim partnerima i povećanje broja tehnoloških kompanija. Visina iznosa finansiranja je do 300.000 evra, odnosno do 70% ukupno odobrenog budžeta projekta za mikro i mala preduzeća, odnosno 60% za srednja preduzeća.

Program saradnje nauke i privrede osmišljen je da podstakne kompanije iz privatnog sektora i javne naučno-istraživačke organizacije da realizuju zajedničke naučno-istraživačke i razvojne projekte sa ciljem da kreiraju nove proizvode i usluge, odnosno inovativne tehnologije, sa tržišnim potencijalom. Visina iznosa finansiranja je takođe do 300.000 evra, odnosno do 70% ukupno odobrenog budžeta projekta za projekte predložene od strane mikro i malih kompanija, odnosno do 60% ukupno odobrenog budžeta projekta za projekte predložene od strane srednjih kompanija.

Inovacioni vaučeri predstavljaju finansijski podsticaj koji omogućava mikro, malim i srednjim preduzećima da, koristeći usluge naučnoistraživačkog sektora, podignu nivo inovativnosti svojih proizvoda i postanu konkurentniji na tržištu. Visina iznosa finansiranja je do 800.000 dinara (6.840 evra), odnosno 60% ukupnih troškova usluge, ne uključujući porez na dodatu vrednost (PDV), a jednom podnosiocu prijave mogu biti odobrena najviše dva inovaciona vaučera, u ukupnom maksimalnom iznosu od 1.200.000 dinara (10.260 evra).

Dokaz koncepta namenjen je istraživačima koji smatraju da njihova istraživanja imaju komercijalni potencijal za kojim postoji potreba na tržištu. Program konkretno nudi finansijsku i poslovnu podršku u iznosu do 2.400.000 dinara (20.521 evra), uključujući porez na dodatu vrednost, za testiranje ideja, hipoteza ili pretpostavki, koje bi, ako se pokažu tehnički izvodljivim, predstavljale osnovu za buduće komercijalne proizvode. Odobrena sredstva pokrivaju 100% ukupnih prihvatljivih troškova, i mogu ga koristiti sve naučnoistraživačke organizacije u javnom sektoru u Srbiji, kao i sve druge

⁶ Fond za inovacionu delatnost. Preuzeto sa: <http://www.inovacionifond.rs/index.php> (15.decembar 2020.)

institucije i organizacije u Srbiji koje su akreditovane za naučnoistraživačku delatnost (uključujući privatne), kao što su: univerziteti, fakulteti, istraživački instituti i druge naučnoistraživačke organizacije u Srbiji.

Program transfera tehnologije identifikuje istraživanja sa komercijalnim potencijalom i kojima se pruža dalja podrška kako bi se komercijalna spremnost podigla na viši nivo. Podrška može biti u vidu stručne pomoći za definisanje strategije i povezivanja i uspostavljanja saradnje sa zainteresovanim komercijalnim partnerima i u vidu odobravanja finansijskih sredstava za dodatni razvoj pronalaska/inovacije. Finansijska podrška ide do 50.000 evra, pri čemu se iznosi iznad 20.000 evra odobravaju u slučaju da postoji potrebna uspostavljena saradnja sa privatnim preduzećem koje će sufinansirati predloženi razvoj projekta sa minimalno 30% sredstava

U julu 2017. godine, Vlada Republike Srbije prvi put osniva poseban resor za inovacije-Ministar za inovacije i tehnološki razvoj. U cilju podizanja inovacionih kapaciteta, Kabinet ministra realizuje programe:

Program podrške otvaranju regionalnih inovacionih startup centara, za sistemsko unapređenje inovacionog ekosistema kroz podršku otvaranju regionalnih inovacionih startup centara koji će obezbediti potrebne uslove i jednake šanse za realizaciju i razvoj inovativnih preduzetničkih ideja u svim delovima Republike Srbije.

Program za promociju i popularizaciju inovacija i inovacionog preduzetništva⁷:

- ✓ do 23.000.000 dinara (196.682 evra) za planiranje, izradu i sprovođenje promotivne kampanje o značaju razvoja inovacija i inovacionog preduzetništva, na nacionalnom i lokalnom nivou;
- ✓ do 20.000.000 dinara (171.027 evra) za organizaciju manifestacija koje doprinose promociji i popularizaciji inovacija i inovacionog preduzetništva, na nacionalnom i lokalnom nivou;
- ✓ do 5.000.000 dinara (42.756 evra) za izradu i sprovođenje programa mentorstva i obuka čiji je cilj promocija inovacija u funkciji podizanja efikasnosti i unapređenja procesa rada u preduzećima i drugim subjektima u Republici Srbiji;
- ✓ do 5.000.000 (42.756 evra) dinara za izradu i sprovođenje istraživanja o stanju, problemima i perspektivama inovacionog ekosistema u Republici Srbiji;
- ✓ do 10.000.000 dinara (85.512 evra) za izradu štampanih i multimedijalnih publikacija koje doprinose promociji i popularizaciji inovacija i inovacionog preduzetništva u široj populaciji;
- ✓ do 5.000.000 dinara (42.756 evra) za sprovođenje projekata čiji je cilj digitalizacija uživanja kulturnog, umetničkog i duhovnog nasleđa Srbije i srpskog naroda.

Program podrške razvoju i promociji ženskog inovacionog preduzetništva, koji predviđa sredstva u maksimalnom iznosu podrške do 23.000.000 dinara (196.682 evra) po odobrenom projektu za programe promocije ženskog inovacionog preduzetništva na nacionalnom i lokalnom nivou. Do

⁷ Iznosi su iskazani po odobrenom projektu.

sad, kroz program podrške razvoju i promociji ženskog inovacionog preduzetništva dodeljeno je 285 grantova.

Program podrške podizanju inovacionih kapaciteta jedinica lokalnih samouprava čiji je cilj unapređenje inovacionih kapaciteta gradova i opština kroz sveobuhvatni pristup digitalnoj transformaciji javnih usluga, privrede i društva koja treba da omogući održivu, efikasniju upotrebu resursa, odgovoran odnos prema životnoj sredini i povećanje kvaliteta života svih građana.

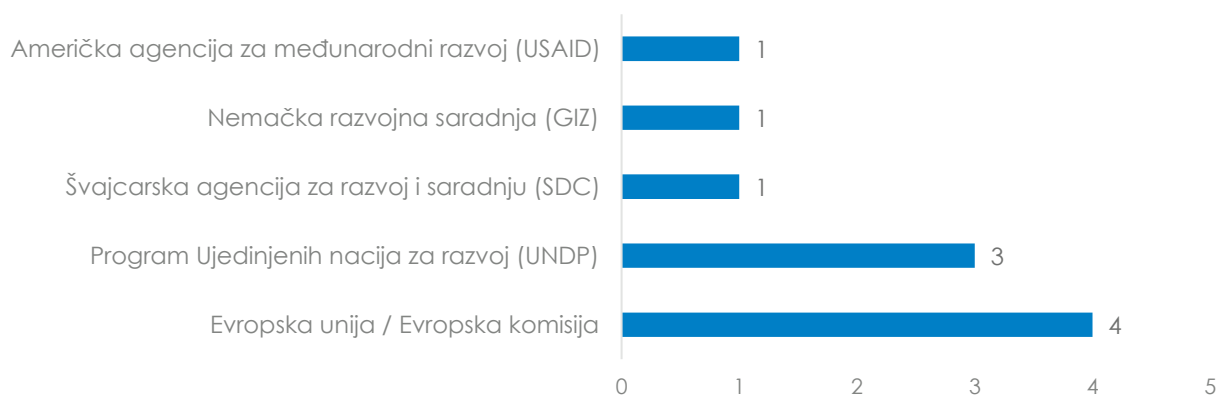
Program podrške unapređenju inovacionih kapaciteta na teritoriji Autonomne pokrajine Kosovo i Metohije, kroz sveobuhvatni pristup digitalnoj transformaciji javnih usluga, privrede i društva koja treba da omogući održivu, efikasniju upotrebu resursa, odgovoran odnos prema životnoj sredini, povećanje kvaliteta života svih građana, kao i razvoj inovacionog preduzetništva.

Fond za nauku sprovodi tri programa u okviru kojih obezbeđuje bespovratna sredstva za naučno-istraživačke organizacije, naučnike i (mlade) istraživače zaposlene u akreditovanim naučnoistraživačkim organizacijama, i to:

- ✓ [Program IDEJE](#)
- ✓ [Program za izvrsne projekte mladih istraživača PROMIS](#)
- ✓ [Program za razvoj projekata iz oblasti veštačke inteligencije](#)

Pored institucija Republike Srbije, među bitnim finansijerima inovacija u Srbiji su i međunarodne organizacije ili agencije: Evropska unija (EU), Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID), Svetska banka (WB), Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju (GIZ) i Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC).

Grafikon 3 Programi međunarodnih institucija, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

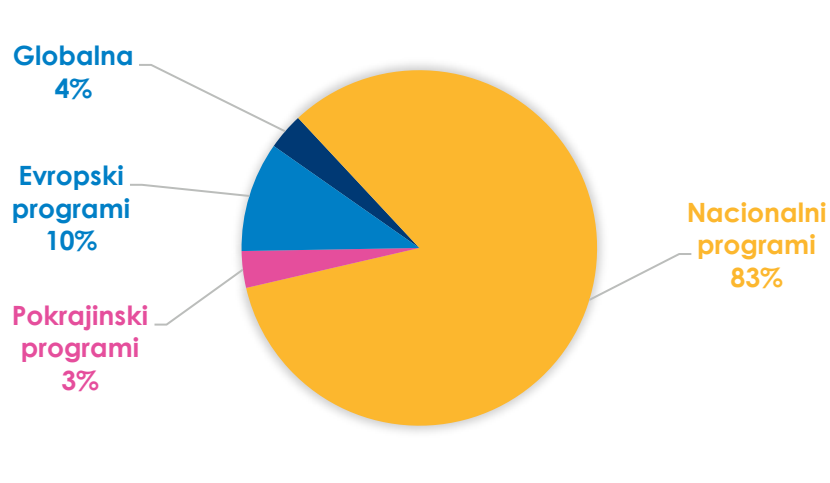

* Na osnovu 29 posmatranih programa.

5. Teritorijalni obuhvat programa

Kad je reč o teritorijalnom obuhvatu programa podrške inovacijama, četiri su fokusa u dosadašnjim programima: nacionalni, pokrajinski, evropski i globalni.

Grafikon 4 Teritorijalni obuhvat programa, Izvor: sajtovi donatora, NALED obrada podataka

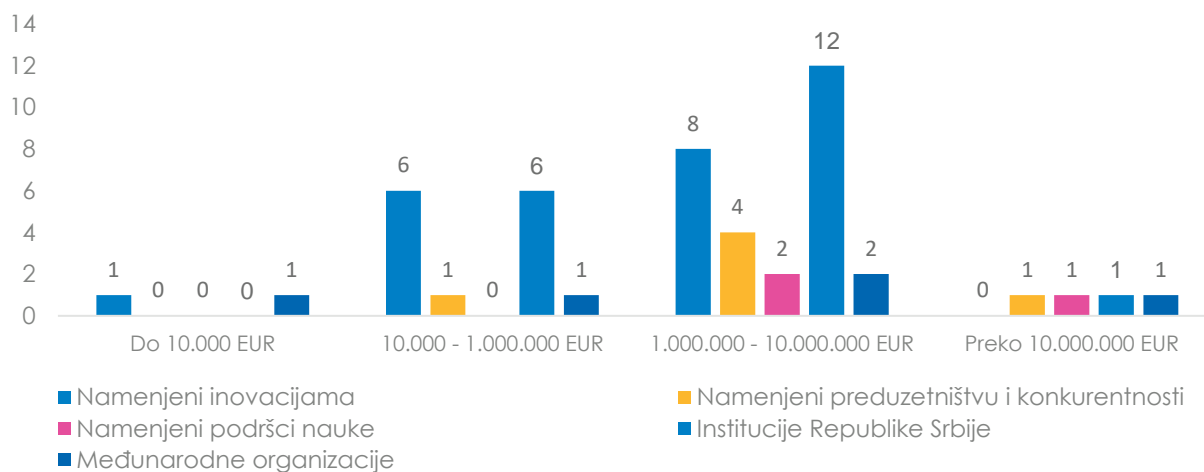
* Na osnovu 29 posmatranih programa.

Najzastupljeniji su programi koji pokrivaju čitavu teritoriju Republike Srbije. Čak 25 od 29 programa podrške pripada toj kategoriji. Samo jedan program podrške iz 2019. godine ima pokrajinsku pokrivenost i to je Program podrške unapređenju inovacionih kapaciteta na teritoriji autonomne pokrajine Kosovo i Metohija, koji realizuje Ministar za inovacije i tehnički razvoj. Programi sa pokrajinskom pokrivenošću imaju zadatak da poboljšaju nerazvijenost regije ili da omoguće ostvarenje neiskorišćenih potencijala autonomnih pokrajina. Kada su u pitanju programi evropske pokrivenosti, identifikovana su tri programa Evropske Komisije implementirana u evropskim državama ili državama koje pripadaju određenim regionima Evropskog kontinenta, kao što je Dunavski region. Nasuprot toga, identifikovan je i jedan program koji pored država Zapadnog Balkana, pokriva i države u Latinskoj Americi i Aziji (Peru i Vijetnam).

6. Iznosi podrške programa i raspon sredstava po projektu

Svaki program razlikuje se po visini dostupnih sredstava, kao i rasponu dodeljenih sredstava po projektu. Kada se posmatra svih 29 programa, raspon namenjenih sredstava za ceo program kreće se od 6.629 evra (program Innovation Challenge: From Open Data to Smart Cities koji sprovode UNDP i Kancelarija za IT i eUpravu), i ide do 24.000.000 evra (Program IDEJE koje sprovodi Fond za nauku Republike Srbije). Najveći broj programa potpada u kategoriju od 1.000.000 do 10.000.000 evra, u ovu kategoriju spada 12 programa koje pružaju institucije Republike Srbije, kao i najveći broj programa namenjenih inovacijama. Potom sledi kategorija od 10.000 do 1.000.000 evra, unutar koje je osam programa namenjeno inovacijama. U kategoriji preko 10.000.000 evra nema ni jednog projekta namenjenog isključivo inovacijama, već su programi koji spadaju u ovu kategoriju namenjeni prvenstveno naučno-istraživačkim organizacijama, istraživačima i preduzetnicima.

Grafikon 5 Ukupna finansijska sredstva programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 24 posmatranih programa, za 5 programa nema informacija.

Ukupan iznos sredstava predviđenih u poslednjim pozivima svih analiziranih programa je 72.488.540 evra. Iako su pregledom programa identifikovana svega četiri programa podrške nauci, ukupna sredstva namenjena u poslednjim pozivima ovih programa obuhvataju 49% ukupnih sredstava (35.364.163 evra). Sredstva programa namenjenih preduzetništvu i konkurentnosti iznose 22.948.257 evra, dok je u slučaju inovacija taj iznos 14.176.120 evra. Međutim, iako je razlika između sredstava namenjenih za nauku, preduzetništvo i konkurentnost i sredstava namenjenih inovatorima značajna, ukupni broj sredstava za programe podrške inovacijama nije

kompletan zbog nedostatka dostupnih informacija (za tri programa ne postoji podatak o ukupnom iznosu sredstava)⁸.

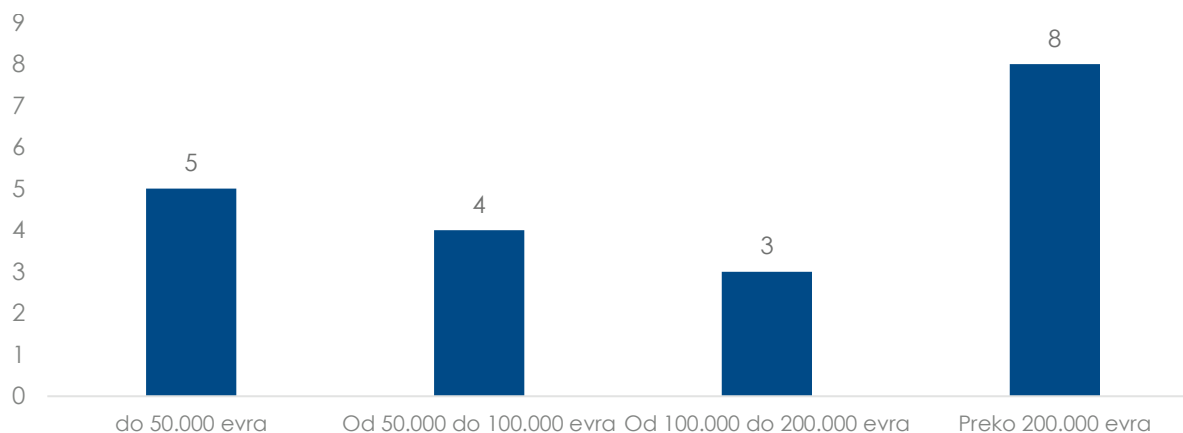
S druge strane, raspon sredstava po projektu se određuje spram različitih kriterijuma:

- ✓ procentualno od vrednosti predloženog projekta - npr. do 70% ukupnih troškova projekta (Program sufinansiranja inovacija - Fond za inovacionu delatnost);
- ✓ prema vrsti preduzeća - npr. 70% vrednosti projekta za mikro i mala privredna društva (Program saradnje nauke i privrede - Fond za inovacionu delatnost), 60% za srednja privredna društva (Program sufinansiranja inovacija - Fond za inovacionu delatnost);
- ✓ prema veličini projekta (npr. za male projekte do 24.841 evra, za srednje do 82.805 evra, a za velike do 165.610 evra *Clean Air Innovations Serbia* - program UNDP-a)⁹.

Takođe, postoje primeri gde su sredstva za jedan projekat izjednačena sa celokupnim budžetom programa, kao što je u slučaju programa Innovation Challenge: From Open Data to Smart Cities. To znači da su ukupna sredstva programa namenjena realizaciji samo jednog izabranog projekta.

Raspon sredstava po projektu kreće se od 6.629 evra (u slučaju prethodno pomenutog programa Innovation Challenge: From Open Data to Smart) do 684.057 evra (Program podrške podizanju inovacionih kapaciteta jedinica lokalne samouprave - Ministar bez portfelja zadužen za inovacije i tehnološki razvoj). U najvećem broju slučajeva, raspoloživa finansijska sredstva po projektu su viša od 200.000 evra (osam programa), dok najmanji broj projekata spada u kategoriju od 100.000 do 200.000 evra (tri programa). Međutim, ovaj podatak je potrebno uzeti sa rezervom, s obzirom na to da za trećinu programa nisu dostupni podaci o rasponu sredstava po projektu.

Grafikon 6 Raspon finansijskih sredstava po projektu, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 20 posmatranih programa, za 9 programa nema informacija.

⁸ U ovoj analizi svi novčani iznosi biće predstavljeni u evrima i po kursu Narodne banke Republike Srbije iz decembra 2020- godine uz naznaku da su valute programa određene prema finansijerima (npr. SDC kao švajcarska agencija izražava iznos u švajcarski francima, USAID u dolarima).

⁹ Challenge Call for Innovative Solutions to reduce air pollution in Serbia and improve air quality, UNDP (September 2020), p. 4

Takođe, osim unapred definisanog iznosa po projektu, u nekim slučajevima raspon sredstava određen je i brojem prijava koje ispunjavaju uslove konkursa. Neki od takvih primera su programi podsticanja preduzetništva kroz razvojne projekte i podsticanja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku za početnike u poslovanju koje sprovode Fond za razvoj i Ministarstvo privrede, kao i programi podrške unapređenju inovacionih kapaciteta na teritoriji autonomne pokrajine Kosovo i Metohija i podrške otvaranju regionalnih inovacionih startup centara Ministra bez portfelja zaduženog za inovacije i tehnološki razvoj.

7. Dužina trajanja

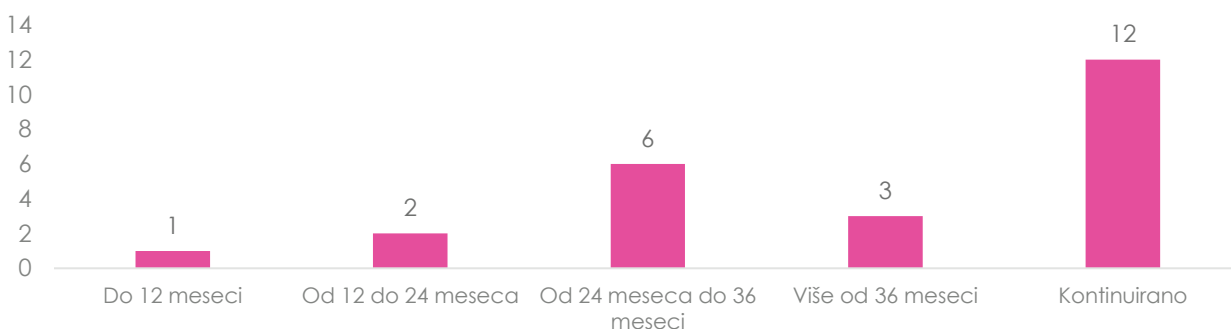
Kad je reč o dužini trajanja, primetna je razlika između dve kategorije programa:

- Programi koje realizuju javne institucije Republike Srbije u kontinuitetu bez obzira na učestalost objave poziva za projekte, bilo da je to iz godine u godinu (npr. Program sufinansiranja inovacija Fonda za inovacionu delatnost) ili svake druge godine (npr. Program saradnje nauke i privrede Fonda za inovacionu delatnost).
- Programi podržani od strane donatorske zajednice čije je trajanje unapred vremenski ograničeno (od 12 meseci u slučaju programa Innovation Challenge: From Open Data to Smart Cities UNDP-a, do 103 meseca u slučaju programa Swiss Entrepreneurship Program Švajcarske agencije za razvoj i saradnju).

Od posmatranih programa podrške, 40% (12 programa) njih se realizuje kontinuirano sa najmanje tri ciklusa objave poziva za projekte. Svih 12 programa realizuju institucije Republike Srbije, odnosno Fond za inovacionu delatnost, Fond za razvoj i Ministarstvo privrede, Ministar bez portfelja zadužen za inovacije i tehnološki razvoj i RAS.

Kada su u pitanju programi sa vremenski ograničenim trajanjem, šest programa traje između dve i tri godine, dok najmanji broj programa traje do 12 meseci. Program sa najdužim trajanjem od 103 meseca je Swiss Entrepreneurship Program.

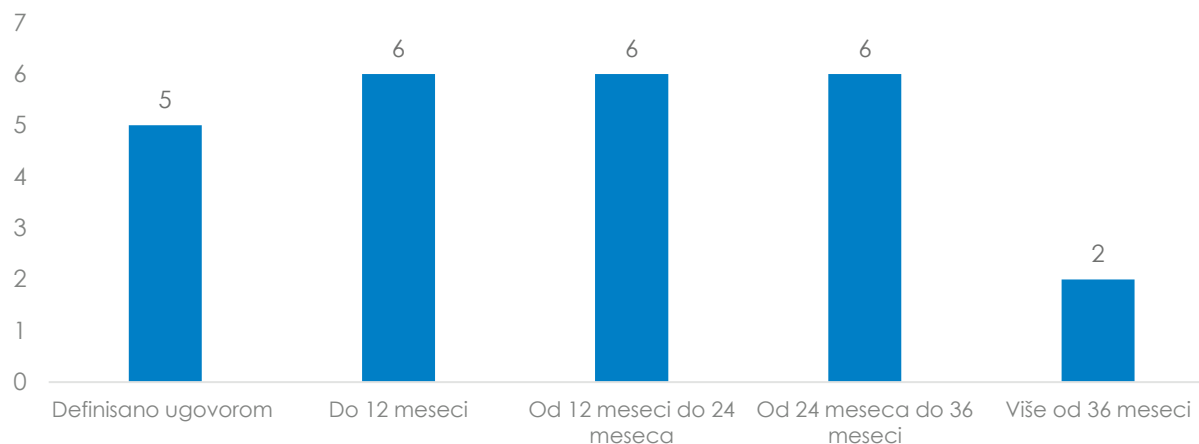
Grafikon 7 Trajanje programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 24 posmatranih programa, za 5 programa nema informacija.

Nasuprot tome, kada je u pitanju dužina trajanja projekata unutar programa, podaci ukazuju na jednak broj projekata koji traju do godinu dana, između godinu dana i dve godine, i između dve i tri godine. Međutim samo dva programa predviđaju projekte čija realizacija traje tri godine ili duže, i to programi IDEJE Fonda za nauku (tri godine) i Swiss Entrepreneurship Program Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (47 meseci) čija je dužina trajanja projekata ujedno i najduža od svih analiziranih vremenski ograničenih programa.

Grafikon 8 Dužina trajanje projekata unutar programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 29 posmatranih programa, za 4 programa nema informacija.

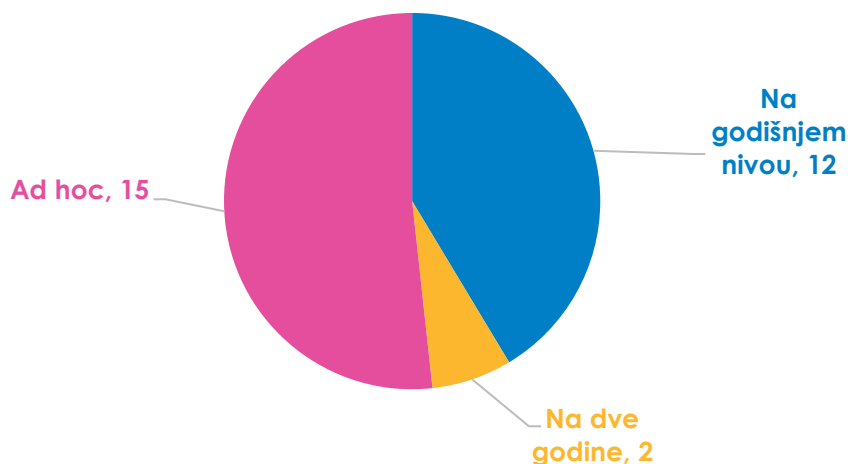
Treba napomenuti da pet programa nema jasno definisanu dužinu trajanja projekata, već je ona definisana u pojedinačnim ugovorima koji se sklapaju sa korisnicima programa koji realizuju projekte. Takođe, svih šest analiziranih programa Fonda za inovacionu delatnost omogućavaju produžetak realizacije projekta do 6 meseci u slučajevima izuzetnih okolnosti kao što su kašnjenja u sprovođenju projekta prouzrokovana proceduralnih faktorima, događaji više sile, oružani sukobi i sl.

8. Dinamika objavljivanja poziva

Kada je reč o dinamici aktiviranja programa podrške, dominantna su dva modela: na godišnjem nivou i ad hoc. Nešto više od polovine analiziranih programa aktivira se ad hoc (15 programa), i tu spadaju prevashodno programi međunarodnih organizacija koji se aktiviraju u skladu sa potrebama ili specifičnim situacijama (npr. epidemija COVID-19). Primer ovog tipa je program COVID-19 challenge: Calling for innovation in a time of crisis iz 2020.godine koji su realizovali UNDP, Vlada Nemačke i tri kompanije iz Srbije. Drugu najzastupljeniju kategoriju čine programi koji se aktiviraju na godišnjem nivou. Ovakva dinamika aktivacije programa se primarno vezuje za programe kontinuiranog trajanja implementiranih od strane javnih institucija. Najmanje zastupljeni su programi koji se aktiviraju na dve godine kao što su Program saradnje nauke i privrede Fonda

za inovacionu delatnost i Program podrške unapređenju inovacionih kapaciteta na teritoriji autonomne pokrajine Kosovo i Metohija Ministra bez portfelja zaduženog za inovacije i tehnološki razvoj.

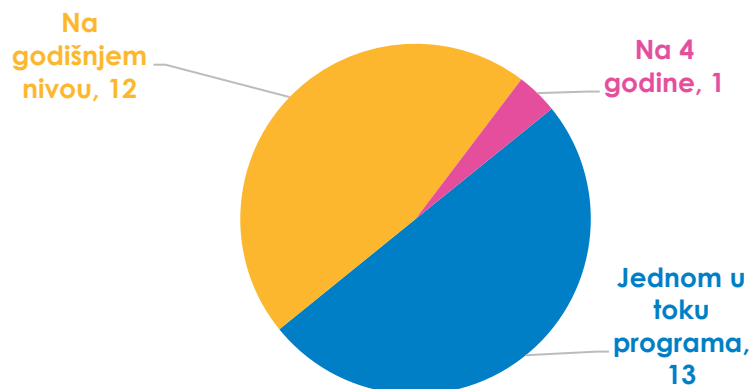
Grafikon 9 Dinamika aktiviranja programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 29 posmatranih programa.

S druge strane, kada je u pitanju dinamika objavljivanja poziva za projekte u sklopu programa, broj poziva koji se objavljuju jednom u toku trajanja programa i onih koji se objavljuju na godišnjem nivou je gotovo isti (12:13). Projekti za koje se poziv objavljuje na godišnjem nivou, mahom odgovaraju programima koji traju u kontinuitetu, i koji se aktiviraju na godišnjem nivou. Sa druge strane, pozivi za projekte koji se objavljuju jednom u toku trajanja programa, odgovaraju programima ograničenog trajanja, koji se aktiviraju ad hoc. Nasuprot tome, identifikovan je jedan program (Swiss Entrepreneurship Program 2014 - 2022) u sklopu kojeg se pozivi za projekte objavljuju na 4 godine.

Grafikon 10 Dinamika objavljivanja poziva za projekte, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

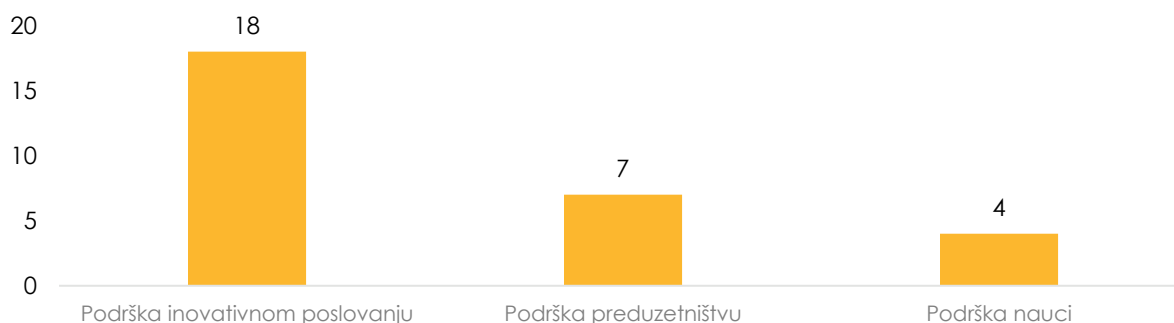

* Na osnovu 26 posmatranih programa, za 3 programa nema informacija.

9. Namena programa

Kao što je prethodno objašnjeno, ovaj pregled uključuje pored programa podrške namenjenih isključivo inovacijama, i programe podrške namenjene razvoju preduzetništva i konkurentnosti. Više od polovine mapiranih programa (62%) su namenjeni isključivo inovatorima, dok sa druge strane, gotovo četvrtina mapiranih programa spada u programe podrške preduzetništvu. Konačno, četiri identifikovana programa imaju fokus na podršci nauci.

Grafikon 11 Namena programa, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 29 posmatranih programa.

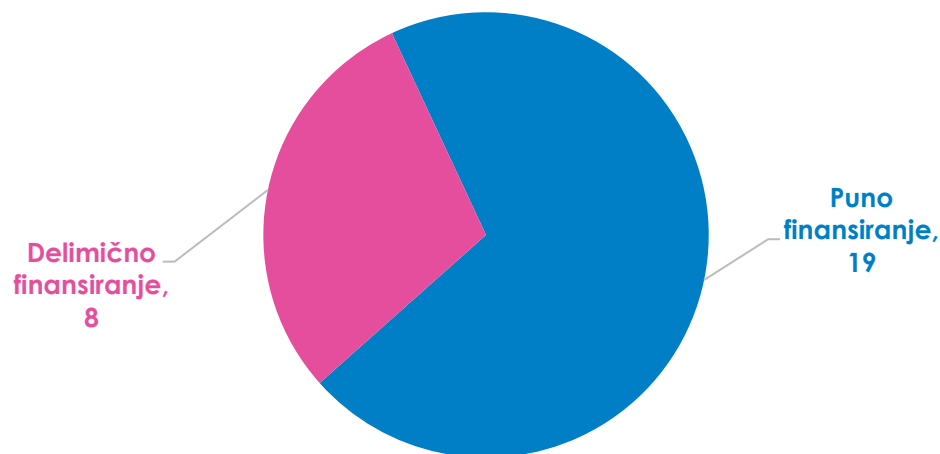
10. Vrste podrške inovacijama

U okviru posmatranih programa, inovatorima se omogućavaju različite vrste podrške: davanje novčanih sredstava, organizovanje obuka, mentorstvo i pružanje stručne pomoći. Do ovog poglavlja detaljno su razmatrani ukupni iznosi sredstava po programu i projektu. Međutim, programi nude različite vrste finansijske podrške, među kojima su najzastupljeniji:

- ✓ puno finansiranje - novčana sredstva u punom iznosu se pružaju inovatorima bez obaveze vraćanja;
- ✓ delimično finansiranje – kombinovanje bespovratne pomoći sa sufinansiranjem pri čemu inovator obezbeđuje jedan deo finansijskih sredstava; kao i kombinovanje bespovratne pomoći sa kreditiranjem, gde se novčana sredstva pružaju inovatorima sa obavezom vraćanja.

Puno finansiranje je široko rasprostranjen vid finansijske podrške (19 programa), dok se delimično finansiranje nudi u sklopu 8 programa.

Grafikon 12 Vrste finansijske podrške, Izvor: sajtovi donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 27 posmatranih programa. Dva programa, od kojih za jedan ne postoje informacije o tipu finansijske podrške i drugi koji ne pruža finansijsku podršku, nisu prikazani na grafikonu.

Kako bi se jasno uvidela razlika između sufinansiranja i kreditiranja sa svojim specifičnostima u kontekstu kombinovane podrške inovacijama, u nastavku su dati konkretni primeri. Kod Programa sufinansiranja inovacija Fonda za inovacionu delatnost predviđeno je isključivo sufinansiranje što podrazumeva da svaki podnosilac prijave ima obavezu da obezbedi sufinansiranje za projekat na sledeći način:

- ✓ minimum 30% ukupnog odobrenog budžeta za projekte predložene od strane od mikro i malih preduzeća;
- ✓ minimum 40% ukupnog odobrenog budžeta projekta za projekte predložene od strane srednjih preduzeća.

Dodatno, Fond za inovacionu delatnost prihvata samo određene oblike sufinansiranja, kao što su sopstvena sredstva podnosioca prijave u vidu uloga u novcu postojećih ili potencijalnih izvora privatnog investicionog/rizičnog privatnog kapitala i finansiranja putem zaduživanja iz privatnog sektora, ulaganja strateških partnera iz privatnog sektora i drugih doprinosa, a koja isključuju drugo finansiranje od strane fonda ili bilo kog granta iz javnog sektora¹⁰.

Kada je reč o kreditiranju, u Programu podsticanja preduzetništva kroz razvojne projekte iz 2020. godine Fonda za razvoj predviđena je upravo ova vrsta podrške (kao kombinovani vid podrške). Preduzetnici, mikro, mala i srednja pravna lica mogu podneti zahtev za bespovratno finansiranje u ukupnoj vrednosti od 12.500.000 dinara (106.837 evra)¹¹. Ukoliko podnosioci zahteva imaju

¹⁰ Fond za inovacionu delatnost (2020. godina). Program sufinansiranja inovacija, str. 2

¹¹ Fond za razvoj Republike Srbije (2020. godina), Uputstvo za korisnike o sprovođenju Programa podsticaja preduzetništva kroz razvojne projekte, , str. 3

potrebu za dodatnim kreditnim sredstvima, razliku do pune vrednosti projekta mogu da finansiraju iz dodatnog kredita Fonda za razvoj. U slučaju da se korisnik programa opredeli za ovu opciju, Fond za razvoj utvrđuje procentualni odnos bespovratnih sredstava i kreditnih sredstava.

Četiri programa sadrže isključivo mere podrške kao što su obuke, mentorstvo i pružanje stručne pomoći. Ovakav vid podrške treba da pomogne korisnicima kroz davanje smernica kako bi se postigli kvalitetniji rezultati¹², a korisnicima se pruža podrška i u vidu stručne pomoći za definisanje strategije.

Kao primer ovog vida podrške može da posluži program Dokaz koncepta koji sprovodi Fond za inovacionu delatnost, a koji predviđa angažovanje poslovnog savetnika. Naime, korisnici programa su u obavezi da angažuju poslovnog savetnika sa zvanične liste odobrene od strane Fonda za inovacionu delatnost. Uloga poslovnog savetnika je da pomogne projektnom timu u procesu definisanje proizvoda, poslovnog modela i razvoja proizvoda nakon faze dokaza koncepta. Dodatno, poslovni savetnik pomaže i u definisanju održive strategije komercijalizacije koja je važna komponenta ovog programa.

11. Kategorije korisnika prema fazi razvoja

Kad je reč o kategorijama korisnika prema stepenu razvoja, među analiziranim projektima ne postoji jasna diverzifikacija. Naime, Fond za inovacionu delatnost kroz Program ranog razvoja podržava početnike, timove i mikro i mala preduzeća do pet godina starosti, što se može smatrati početnom fazom razvoja (seed). Sličan program imaju i Ministarstvo privrede i Fond za razvoj (Program podsticaja razvoja preduzetništva za početnike u poslovanju), kao i Naučno tehnološki park Beograd (Raising Starts), ali se tu kao početnici definišu privredni subjekti ne stariji od dve godine.

Sledeća kategorija bili bi korisnici, odnosno preduzeća starija od pet godina, međutim institucije ne definišu na jasan način ovu kategoriju. Program sufinansiranja inovacija bi spadao u ovu kategoriju, jer je namenjen mikro, malim ili srednjim preduzećima kojima su potrebna znatna finansijska sredstva za komercijalizaciju istraživanja i razvoja (do 300.000 evra), i ima za cilj dalji razvoj postojećih inovativnih preduzeća zasnovanih na znanju, podsticanje uspostavljanja saradnje sa međunarodnim partnerima i povećanje broja tehnoloških kompanija.

Međutim, pored navedenih određenja, ne postoje dodatne klasifikacije (broj godina starosti preduzeća, broj zaposlenih, godišnji prihod ili sl.) koje bi doprinele jasnijoj kategorizaciji kako korisnika, tako i tipova programa.

¹² Fond za inovacionu delatnost (2020. godina). Uputstvo za podnosiocce prijave, Dokaz koncepta- Proof of Concept, str. 5

12. Korisnici programa podrške

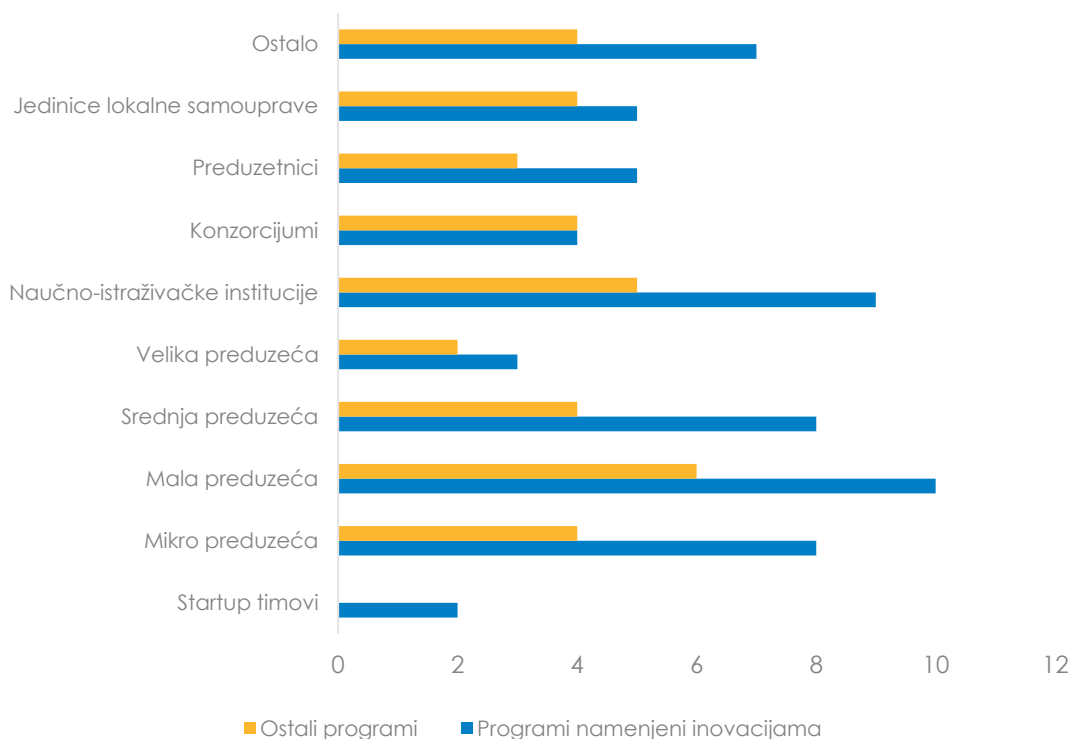
U zavisnosti od vrste podrške, svaki program definiše korisnike na jedinstven način. Ne uzimajući u obzir sitna odstupanja u terminologiji, korisnici programa podrške inovacijama se mogu podeliti u sledeće kategorije:

- ✓ mikro, mala i srednja preduzeća
- ✓ javne institucije
- ✓ naučno-istraživačke organizacije
- ✓ jedinice lokalnih samouprava
- ✓ konzorcijumi (naučno-istraživačke organizacije i privreda, ili civilne/studentske organizacije u saradnji sa jedinicom lokalne samouprave).

Kada je reč o mikro, malim i srednjim preduzećima kao korisnicima programa, u većini programa obavezan je uslov da su ona registrovana u Srbiji, i u Agenciji za privredne registre (APR). Izuzetak predstavlja USAID projekat za konkurentnu privredu gde je omogućeno učestvovanje i kompanija registrovanih u SAD-u.

Za naučnoistraživačke organizacije u javnom sektoru, i sve druge institucije i organizacije iz Republike Srbije, uslov je akreditacija za tu delatnost (npr. u slučaju naučno-istraživačkih organizacija postojanje akreditacije za naučnoistraživačku delatnost). Najčešći korisnici iz naučno-istraživačke delatnosti su univerziteti, fakulteti, instituti i zaposleni iz tih institucija.

Grafikon 13 Korisnici programa podrške, Izvor: sajтови donatora, NALED obrada podataka

* Na osnovu 29 posmatranih programa.

Pored programa u kojima se dominantno finansiraju mala i srednja preduzeća i naučno istraživačke organizacije, postoji i manja grupa programa koji targetiraju specifične korisnike:

- ✓ Žene preduzetnice (Program podrške razvoju i promociji ženskog inovacionog preduzetništva, Ministar za inovacije i tehnološki razvoj);
- ✓ Jedinice lokalne samouprave (Program podrške podizanju inovacionih kapaciteta jedinica lokalne samouprave, Ministar za inovacije i tehnološki razvoj);
- ✓ Organizacije civilnog društva (Program za promociju i popularizaciju inovacija i inovacionog preduzetništva, Ministar za inovacije i tehnološki razvoj i Projekat za konkurentnu privredu: "Implementacija Strategije pametne specijalizacije u prehrambenom sektoru Srbije", USAID).

13. Sektorska usmerenost

Kada je reč o fokusiranosti programa na specifične sektore, više od polovine inovacionih programa ima opšte usmerenje (16 od 29), odnosno ne targetira određene poslovne sektore niti vrste delatnosti. Deset programa je usmereno na različite sektore kao što su zaštita životne sredine, prerađivačka industrija, obrada hrane, pametni gradovi, veštačka inteligencija, mašinsko učenje i unapređenje inovacionih kapaciteta gradova i jedinica lokalne samouprave. Tri inovaciona programa favorizuju sektore definisane Strategijom pametne specijalizacije Republike Srbije od 2020. godine do 2027. godine, i to: hrana za budućnost, informaciono-komunikacione tehnologije, mašine i proizvodni procesi budućnosti i kreativne industrije¹³.

14. Kriterijumi za ocenjivanje

U prethodnom poglavlju videli smo na koji način finansijeri određuju korisnika programa, a to određivanje korisnika po pravilu je usklađeno sa kriterijumima za dobijanje programa. Kriterijumi su zasnovani na praksi pojedinačnih finansijera i mogu se podeliti na:

- ✓ **Formalne kriterijume:** odnose se na formalno pravne kriterijume, administrativnog karaktera;
- ✓ **Kriterijume kvalitativne prirode:** odnose se na kapacitet korisnika da sprovede projekat i potencijal predloženog projekta.

Formalni kriterijumi se najvećim delom tiču statusa privrednog društva ili institucije. U te kriterijume spadaju: veličina privrednog društva, vlasništvo privrednog društva (da li je privatno ili javno), mesto osnivanja preduzeća (Srbija ili inostranstvo), godine poslovanja, kapital privrednog društva, prihod i troškovi, vrste delatnosti privrednog društva, primanje sredstava iz drugih programa podrške, registracija u relevantnim registrima, akreditacija, da računi korisnika nisu u blokadi, izmerene obaveze po osnovu poreza i doprinosa, izmirene sve obaveze po osnovu lokalnih dažbina, da nije pokrenut stečajni postupak ili postupak likvidacije, i sl.

Kada se govori o veličini privrednog društva, misli se na podelu između: malih, mikro, srednjih i velikih privrednih društva. Kao preduslov za prijavu na program pojavljuje se i zahtev da je privredno društvo u većinskom privatnom vlasništvu¹⁴. Pored toga, za programe sa nacionalnu pokrivenošću ne izostaje zahtev da je korisnik osnovan u Republici Srbiji poštujući u isto vreme Zakon o privrednim društvima.

¹³ Vlada Republike Srbije (2020. godina). Strategija pametne specijalizacije. Preuzeto sa <https://pametnaspecijalizacija.mpn.gov.rs/> (15.decembar 2020.)

¹⁴ Fond za inovacionu delatnost (2020.godina). Priručnik-Program ranog razvoja, str. 3

Nadovezujući se na mesto osnivanja, korisnici su u obavezi da prilože dokaze osnivanja u vidu registracije ili akreditacije. Privredna društva moraju biti registrovana u Agenciji za privredne registre¹⁵, dok naučno-istraživačke organizacije moraju biti akreditovane u skladu sa zakonima¹⁶.

Za godine poslovanja, neki finansijeri se opredeljuju za stroge kriterijume pogotovo u slučajevima programa ranog razvoja. Kod Programa podsticaja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku za početnike u poslovanju korisnicima smatraju se privredna društva ne starija od dve godine, dok kod Programa ranog razvoja Fonda za inovacionu delatnost smatra se privredno društvo ne starije od pet godina.

Kapitalom privrednom društva smatra se poslovni prihod u prethodnoj ili tekućoj poslovnoj godini i generalno poslovanje sa gubitkom, dok u pojedinim programima finansijeri detaljno kategorišu troškove koji su dozvoljeni.

Što se tiče primanja sredstava iz drugih programa podrške, institucije određuju novčana sredstva preko kojih korisnik ne može prelaziti što praktično znači da se korisnicima kao kriterijum za prijavljivanje pojavljuje i unapred definisani prag novčanih sredstava. U slučaju Fonda za inovacionu delatnost taj prag je definisan na 600.000 evra, a prema kriterijumima Fonda za razvoj - 200.000 evra¹⁷.

S druge strane, prilikom mapiranja, uočeni su **kriterijumi koji su kvalitativne prirode**, i tiču se kapaciteta korisnika da sprovede projekat i potencijala predloženog projekta. Među njima su kriterijumi koji se odnose na kvalifikacije osoblja i sposobnost tima da realizuje program, potencijal za komercijalizaciju i plasiranje na tržištu, doprinos jačanju konkurentnosti privrede, uticaj na društvo, postojanje određenih referenci, izvodljiva metodologija i sposobnost implementacije i optimalna dinamika realizacije.

Pored toga, pojavljuju precizni indikatori na osnovu kojih će se pratiti realizacija, kvalitet, program rada, efektivnost i konzistentnost predloženih aktivnosti¹⁸, adekvatnost i detaljno izrađen budžet, finansijska održivost projekta, upravljanje rizikom, da je koncept proizašao iz prethodnih aktivnosti istraživanja i razvoja, prethodno iskustvo u predmetnoj oblasti ili prethodno iskustvo u sličnim projektima.

Pored opštih kvalitativnih kriterijuma, važno je izdvojiti kriterijume koji se odnose direktno i specifično na inovacione projekte:

- ✓ Inovativnost (na određenom nivou)
- ✓ Korisnost i jedinstvenost inovacije
- ✓ Jasno određena i nesporna prava intelektualne svojine

¹⁵ Ministar za inovacije i tehnološki razvoj (2020. godina). Program podrške razvoju i promociji ženskog inovacionog preduzetništva, str. 3

¹⁶ Fond za nauku (2019.godina). Uputstvo za pripremanje i prijavu predloga NIO projekata, Program za razvoj projekata iz oblasti veštačke inteligencije, str. 4

¹⁷ Fond za razvoj (2020.godina). Uputstvo za korisnike o sprovođenju programa, Program podsticaja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku za početnike u poslovanju, str. 6

¹⁸ UNDP. Challenge call for corporate and social response to COVID-19 health and healthcare crisis, str. 7

- ✓ Naučna zasnovanost
- ✓ Primenljivost inovacije ili praktična primena
- ✓ Doprinos kapacitetima istraživanja u Srbiji
- ✓ Inovativna tehnologija, proizvod ili usluga

Dodatno, finansijeri utvrđuju posebne kriterijume koji ne spadaju u prethodno navedene kategorije, a proizilaze iz vrste finansijske podrške programa (ako je u pitanju sufinansiranje- posebno se definišu uslovi) i prirode korisnika (da jedinica lokalne samouprave ima više od 150.000 stanovnika).

15. Način odlučivanja o korisnicima

Najčešći identifikovani modaliteti odlučivanja o korisnicima analiziranih programa su sledeći:

- ✓ na osnovu odluke zaposlenih u organima finansijera koji odlučuju o formalnim kriterijumima (Fond za inovacionu delatnost);
- ✓ angažovanje eksperata (Fond za nauku) ili angažovanje domenskih eksperata u slučaju tematskih programa;
- ✓ donošenje odluke u saradnji sa drugim institucijama.

Proces odlučivanja o korisnicima programa se uvek sastoji iz više koraka evaluacije. Nakon dostavljanja prijave, sledi procena formalnih kriterijuma (korak 1), koja podrazumeva:

- ✓ Pregled potpunosti prijave i podobnosti;
- ✓ Utvrđivanje blagovremenosti podnetog predloga;
- ✓ Utvrđivanje tehničke ispravnosti;
- ✓ Utvrđivanje ispunjenosti opštih uslova javnog poziva.

Pregled pokazuje da se proces evaluacije sastoji iz najmanje tri koraka u odlučivanju, koji podrazumevaju proveru formalnih kriterijuma, formiranje užeg izbora korisnika i konačnu odluku o korisnicima podrške (npr. Program sufinansiranja inovacija, Fond za inovacionu delatnost). S druge strane, najsloženiji procesi evaluacije se sastoje iz pet koraka odlučivanja, a koji podrazumevaju proveru formalnih kriterijuma, formiranje užeg izbora korisnika i potom izradu preliminarne lista. U četvrtom koraku sprovodi se još jedna evaluacija (često pitching), nakon čega se donosi konačna odluka o dodeli sredstava.

16. Zaključci

Na osnovu podataka iz pregleda stanja, na kraju ove analize mogu se izvući sledeći zaključci:

- ✓ Značajno je veća finansijska podrška od strane Vladinih institucija, nego od donatorske zajednice. Od donatora je najzastupljenija EU, koja podržava i rad Fonda za inovacionu delatnost;
- ✓ Dominira podrška na centralnom, nacionalnom nivou, dok nema programa podrške na nivou jedinica lokalnih samouprava;
- ✓ Najveći broj programa koje realizuju javne institucije Republike Srbije traje u kontinuitetu po nekoliko godina;
- ✓ Donatorski programi se najčešće javljaju ad hoc, dok je dinamika objavljivanja poziva za projekte prevashodno jednom u godinu dana;
- ✓ Bespovratna sredstva u punom iznosu su ključni modalitet podrške;
- ✓ I pored postojanja strateškog dokumenta – Strategije pametne specijalizacije - koji ističe prioritete oblasti u koje bi trebalo investirati, svega nekoliko programa uvažava ove smernice, i to na nivou davanja prednosti, a ne nužno isključivanja programa koji imaju drugačiji fokus;
- ✓ Prilikom donošenja finalne odluke o dodeli sredstva, analizirani programi ne praktikuju terenske posete.

17. Aneks 1: Lista uključenih programa

Rb	Naziv programa/projekta	Finasijeri (Donator/Institucije)
1	Support to Business Incubators to Provide High Value Services to SMEs (2019)	European Commission
2	Program BOSS (Business Oportunity support system) upgrade for strengthening European Innovation Ecosystem	European Commission
3	DanubePeerChains (integrated capacity building and training programme for Danube Area Labour and Business Support to enter innovative transnational value chains) 2020-2022	European Commission
4	STARTUP 3 Growth and Business Programme (2020 g.)	European Commission
5	Dokaz koncepta (2020 g)	Fond za inovacionu delatnost
6	Program transfera tehnologije	Fond za inovacionu delatnost
7	Program sufinansiranja inovacija (Matching grants program), avgust 2020	Fond za inovacionu delatnost
8	Program ranog razvoja, avgust 2020	Fond za inovacionu delatnost
9	Program saradnje nauke i privrede (2019)	Fond za inovacionu delatnost
10	Inovacioni vaučeri	Fond za inovacionu delatnost
11	Program IDEJE (2020)	Fond za nauku
12	Program za izvrsne projekte mladih istraživača (2019)	Fond za nauku
13	Program za razvoj projekata iz oblasti veštačke inteligencije (2020.)	Fond za nauku
14	Program podsticanja preduzetništva kroz razvojne projekte (2020)	Fond za razvoj i Ministarstvo privrede
15	Program podsticanja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku za početnike u poslovanju (2020 g.)	Fond za razvoj i Ministarstvo privrede
16	Private sector development in disadvantaged regions in Serbia	GIZ
17	Program podrške unapređenju inovacionih kapacitet na teritoriji autonomne pokrajine Kosovo i Metohija (2019 g.)	Ministar za inovacije i tehnološki razvoj
18	Program podrške otvaranju regionalnih inovacionih startup centara (2019)	Ministar za inovacije i tehnološki razvoj
19	Program za promociju i popularizaciju inovacija i inovacionog preduzetništva (2020)	Ministar za inovacije i tehnološki razvoj
20	Program podrške razvoju i promociji ženskog inovacionog preduzetništva (2020)	Ministar za inovacije i tehnološki razvoj
21	Program podrške podizanju inovacionih kapaciteta jedinica lokalne samouprave (2020 g.)	Ministar za inovacije i tehnološki razvoj
22	Takmičenje za najbolju tehnološku inovaciju u 2020.	Ministarstvo prosvete
23	Mentoring sektorima prerađivačke industrije	Razvojna Agencija Srbije
24	Swiss Entrepreneurship Program, Phase II (2019. 2023 g.)	Švajcarska agencija za razvoj i saradnju
25	Clear Air Innovations Serbia (2020 g.)	UNDP
26	COVID-19 challenge: Calling for innovation in a time of crisis (2020 g.)	UNDP
27	Innovation Challenge: From Open Data to Smart Cities (2019 g.)	UNDP i Kancelarija za IT i eUpravu
28	Projekat za konkurentnu privredu: "Implementacija Strategije pametne specijalizacije u prehrambenom sektoru"	USAID
29	Raising stars	NTP Beograd

© 2021 NALED
Makedonska 30/VII,
11000 Beograd, Srbija

www.naled.rs
naled@naled.rs

www.startech.org.rs

